

Avdelningen för juridik
Anna Isberg

Klimat- och näringslivsdepartementet

En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess SOU 2024:98

SKR:s sammanfattande ställningstaganden

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) tillstyrker en ändrad prövningsorganisation där en förvaltningsmyndighet är första instans som prövar samtliga ärenden som omfattas av tillståndsplikt. Att inrätta en helt ny myndighet innebär dock en stor omorganisation och det kommer sannolikt ta tid innan den blir effektiv. Med beaktandet av detta skulle andrahandsalternativet, som innebär att denna prövning istället förläggs till sex stycken miljöprövningsdelegationer, kunna vara enklare att genomföra. Oavsett vilket alternativ som väljs är det viktigt att det finns en regional förankring i olika delar av landet.

SKR tillstyrker på ett övergripande plan förslaget om ett nytt 20 kap. MB där regler gällande tillståndsprövningsprocessen i högre utsträckning samlas men anser att författningsförslagen behöver ses över.

SKR tillstyrker det övergripande förslaget om en samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess under förutsättning att ett tidigt samråd med myndigheter och kommuner behålls och att föreslagna tidsfrister tas bort eller justeras.

SKR ser problem med lagrelaterade tidsfrister för samtliga ärenden.

SKR avstyrker förslaget att granskningspliktiga verksamheter generellt ska hanteras inom tre månader.

SKR tillstyrker i huvudsak förslaget till nya prövningsnivåer i form av tillståndsplikt, granskningsplikt, anmälan och registrering men ser problem med att en stor andel C-verksamheter ändras från att vara anmälningspliktiga till att vara granskningspliktiga. För att det ska fungera krävs att man ser över tillsynsansvaret för verksamheterna samt finansiering kopplat till den kommunala handläggningen av dessa ärenden.

SKR tillstyrker att en registreringsplikt införs men anser att man behöver se över vilka verksamheter det ska gälla, vem som ska ansvara för ett register samt möjlighet till finansiering.

SKR avstyrker att avloppsanläggningar från 200 till 2000 personekvivalenter blir granskningspliktiga.

SKR avstyrker att krav på miljörapport endast ska gälla för tillståndspliktiga och inte granskningspliktiga verksamheter, då miljörapporteringen är en viktig del av egenkontroll och tillsyn.

Synpunkter

Allmänna synpunkter

SKR instämmer i att tillståndprocesser behöver vara effektiva, förutsägbara och transparenta. SKR anser att dagens prövningssystem i många avseenden uppfyller detta men att det finns möjlighet till förbättring för att effektivisera och tydliggöra processen samt för att bättre följa EU-rätten.

SKR ställer sig övergripande positiv till huvuddragen i utredningen som innebär en integrerad miljöbedömnings- och tillståndprocess som hanteras av en förvaltningsmyndighet i första instans. Det är viktigt att tillståndprocesserna är effektiva och inte drar ut på tiden. Samtidigt är det viktigt att processen ger rimliga förutsättningar för lokal förankring och även fortsättningsvis upprätthåller ett högt miljö- och hälsoskydd. Utifrån detta behöver förslaget till ny process justeras vad gäller samråd och tidsfrister.

SKR anser att utredningen delvis innehåller en bristfällig och felaktig beskrivning av hur prövningen fungerar idag. Alltför stort fokus har lagts vid exempel på ärenden som av olika anledningar tagit ovanligt lång tid och inte på medianärendena som enligt statistik tar cirka ett år att handlägga i första instans. Ärenden gällande miljötillstånd till stora industriella verksamheter är ofta stora samhällsbyggnadsprojekt som innehåller en mängd olika komplexa frågor, inte bara juridiska utan framförallt biologiska, tekniska och miljövetenskapliga, vilket tar sin tid att utreda, analysera och fatta beslut om.

Utredningen är omfattande men saknar mer djupgående analyser av vilka effekter och konsekvenser som förslagen kommer att medföra i olika avseenden och det är bitvis svårt att följa argumenten för förslagen. Mot denna bakgrund är det tveksamt om utredningen verkligen kommer att bidra till den förbättring och tydlighet som har varit syftet. SKR anser heller inte att utredningen håller den kvalitet som statliga utredningar normalt sett brukar och bör hålla avseende struktur, terminologi, analys och författningsförslag.

Ny miljöprövningsmyndighet

SKR tillstyrker en ändrad prövningsorganisation där en förvaltningsmyndighet är första instans som prövar samtliga ärenden som omfattas av tillståndsplikt. Att inrätta en helt ny myndighet innebär dock en stor omorganisation och det kommer sannolikt ta tid innan den blir effektiv. Med beaktandet av detta skulle andrahandsalternativet, som innebär att denna prövning istället förläggs till sex stycken miljöprövningsdelegationer, kunna vara enklare att genomföra. Oavsett vilket alternativ som väljs är det viktigt att det finns en regional uppdelning med förankring i olika delar av landet.

SKR anser att det finns klara fördelar med att ha en förvaltningsmyndighet som första instans istället för domstol, eftersom en domstolsprocess förutsätter en tvåpartsprocess samtidigt som domstolen har en utredningsskyldighet vilket ger en oklar rollfördelning. Det medför även oklara processrättsliga regler. Med domstol som första instans försvåras även implementering av EU-rättsliga regler. En förvaltningsmyndighet som första instans skulle förhoppningsvis kunna bidra till en mer dynamisk prövning där det är lättare att uppdatera tillstånd och villkor, utan att en fullständig omprövning och domstolsprocess behöver initieras.

Det finns även fördelar med att samma prövningsmyndighet är första instans för både A- och B-verksamheter då liknande verksamheter inom samma bransch finns i båda kategorierna men med olika tröskelvärden, vilket i sig inte motiverar olika prövningsmyndigheter. En mer samlad prövning skulle även ge bättre förutsättningar för nödvändig specialistkompetens avseende särskilt svåra juridiska och tekniska frågor och kunna bidra till en ökad enhetlighet samt effektivisering av handläggningen.

Förslaget innebär också att mark- och miljödomstolarna får en mer renodlad roll som överinstans, vilket är en traditionell domstolsuppgift. SKR ser positivt på detta.

En nackdel med förslaget är att länsstyrelsens framtida uppdrag blir alltför avgränsat då den kommer att ansvara för en begränsad del av miljöprövningen. Det innebär även ett ökat avstånd mellan miljöprövning och planläggning, eftersom länsstyrelsen enbart kommer vara involverad i miljöbedömningar av planer och inte i tillståndsprövning enligt miljöbalken i samma utsträckning. Genomförandet av SMB-direktivet och MKB-direktivet hanteras således av olika myndigheter. En avgränsning av länsstyrelsens uppdrag kan även påverka deras kompetens och roll som tillsynsvägledande myndighet gentemot kommunerna.

Nytt 20 kap. miljöbalken

SKR tillstyrker på ett övergripande plan förslaget om ett nytt 20 kap. MB där regler gällande tillståndspröven samlas i högre utsträckning samt föreslagen fördelning mellan Miljöprövningsförordningen (MPF) och förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH).

SKR är dock tveksam till att förslaget uppnår syftet eftersom det endast innehåller en del av processreglerna som har förts in i 20 kap. MB. Myndigheter måste även fortsättningsvis tillämpa förvaltningslagen (FL), ärendelagen (ÄL), Lag om mark- och miljödomstolar (LOMM), ett flertal förordningar samt bestämmelser i 16-24 kap. MB. En mer gedigen helhetsöversyn hade varit önskvärd. Nuvarande förslag är inte tydligt i hur det förhåller sig till övriga processregler. Det saknas en konsekvent linje för vilka lagrum man har tagit med och vilka man har exkluderat samt en motivering till detta. T.ex. hänvisas uttryckligen till 9 § FL men inte till övriga paragrafer i FL, som även de gäller.

SKR anser att författningsförslagen behöver ses över utifrån innehåll, struktur och terminologi. Författningsförslagen följer inte terminologin i övriga delar av miljöbalken vilket riskerar att medföra begreppsförvirring och oklarheter vid

tillämpningen. Man bör av den anledningen undvika att införa nya begrepp i den mån det inte är nödvändigt. Det är särskilt viktigt att det tydligt framgår vad en ansökan om tillstånd respektive igångsättningsbesked ska innehålla, för att processen ska bli effektiv.

En samordnad process för miljöbedömning och tillstånd

SKR är positiva till en mer samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprcess och att en och samma myndighet som ansvarar för bedömningen genom hela processen, istället för att flera myndigheter ska läsa in sig och ta ställning till samma underlag. Det är också en fördel att processen i högre utsträckning motsvarar EU-rätten och därmed underlättar implementering av framtida EU-direktiv.

SKR anser dock att förslaget är otydligt då alla processteg som behöver ingå i handläggningen inte är tydligt beskrivna. Det är oklart hur beslut om slutförande av miljöbedömningen, inklusive innehåll, som ska göras inom tre månader förhåller sig till meddelandet av beslut om tillstånd. För att skapa en förutsägbar och effektiv process är det viktigt att processen beskrivs och regleras på ett tydligt sätt med alla ingående moment. Otydligheter riskerar att leda till förvirring och processer i processen.

SKR anser att det inte är rimligt att handlägga beslut om granskningsplikt och meddela ett slutligt igångsättningsbesked inom tre månader med beaktande av hur stora industriella verksamheter det i många fall rör sig om. Det framstår som att man underskattar komplexiteten av den prövning som behöver göras. Förslaget medför en forcerad process där alla frågor inte kommer att hinna hanteras på ett adekvat sätt, vilket går ut över lokal förankring och miljöskydd. Detta riskerar att suboptimera processen då det ökar risken för överklaganden och upphäanden i högre instans.

Samråd mellan prövningsmyndighet och kommuner

SKR anser att ett tidigt samråd med myndigheter, kommuner och allmänheten behöver kvarstå för att bibehålla en process som är effektiv, rättssäker och ger utrymme för en lokal förankring.

För kommunen är det särskilt viktigt med ett tidigt samråd då det finns möjlighet att påverka lokaliseringen inom kommunen. Ett tidigt samråd om lokaliseringen bidrar till en effektiv process där olika möjliga platser utvärderas innan man bestämmer sig för den slutliga lokaliseringen som då också är lokalt förankrad och därefter anpassas till omgivningen genom försiktighetsmått och villkor. En bra lokalisering innebär ofta mindre omgivningspåverkan, färre målkonflikter och en mer ekonomisk lösning. Detta är även i linje med syftet med MKB-direktivet.

Att hantera alla frågor vid samma tidpunkt, i enlighet med förslaget, kommer innebära att man behöver ta fram ett mer omfattande material med försiktighetsmått och villkor anpassade till flera olika lokaliseringar, alternativt att man låst sig till en specifik lokalisering redan innan samrådet.

Ett tidigt samråd bidrar även till att alla relevanta frågor kommer fram i ett tidigt skede av processen. Detta har under lång tid efterfrågats av verksamhetsutövare och tagits upp i tidigare utredningar om miljöprövning. Att ta bort tidiga moment i processen riskerar att suboptimera processen och leda till behov av fler kompletteringar i ett sent skede, liksom till fler överklaganden.

Tidsfrister

SKR anser att föreslagna tidsfrister är alltför korta och inte anpassade till ärendenas komplexitet. Tidsfrister för samråd och remisser om ca 30 dagar för stora industrianläggningar är inte möjliga att hantera för kommunerna. Enligt kommunallagen behöver ärenden av större vikt eller principiell beskaffenhet hanteras av ansvarig nämnd, vilken normalt sett har sammanträde en gång i månaden samt vissa ledtider att förhålla sig till. Kommunerna kommer därför inte ha möjlighet att yttra sig inom den föreslagna tiden.

Tidsfristerna är i stor utsträckning hämtade från EU-lagstiftning bl.a. förordningarna om kritiska och strategiska råmaterial, nettonollindustrin samt förnybartdirektivet. EU har pekat ut dessa branscher som särskilt angelägna att prioritera med anledning av det brådskande behovet att ställa om till fossilfri industri, säkerställa EU:s resiliens samt att rusta upp försvaret i ett alltmer kritiskt säkerhetspolitiskt läge. Syftet är att tillstånd till dessa verksamheter ska ha förtur och hanteras skyndsamt. Utredningen föreslår nu att alla verksamheter ska hanteras med samma skyndsamhet och ha samma prioritering. Det innebär att de särskilt utpekade verksamheterna inte får den prioritering som är syftet med EU-rätten.

Alltför korta tidsfrister kommer innebära ett försämrat miljöskydd och minskad rättssäkerhet eftersom det inte kommer att finnas tillräcklig tid för att gå igenom och analysera ansökan och underlag i nödvändig utsträckning. För att tidsfristerna hos prövningsmyndigheten ska kunna hållas behövs sannolikt omfattande resurser i form av handläggare och jurister tillskjutas den nya myndigheten.

Omfördelning prövningsnivåer

SKR tillstyrker i huvudsak förslaget till nya prövningsnivåer i form av tillståndsplikt, granskningsplikt, anmälan och registrering.

SKR förstår behovet av att Sverige i större utsträckning följer EU-rätten och att alla verksamheter som kräver tillstånd enligt Industriutsläppsdirektivet och MKB-direktivet tydligt omfattas av detta.

SKR ser dock problem med att indelningen innebär att en stor andel av de verksamheter som idag förprövas på kommunal nivå flyttas till statlig prövning eller ändras till registreringsplikt. Detta får konsekvenser för både för ekonomi och för kompetensförsörjning samt påverkar det lokala inflytandet över verksamheter, se vidare längre ned i yttrandet.

Förslaget innebär även ändringar av många prövningskoder och bl.a. att prövningskoder tas bort eller slås samman. Det är viktigt att det även

fortsättningsvis är tydligt vilken typ av verksamhet man har fått tillstånd till att bedriva så att tillsynsmyndigheten har förutsättningar att följa upp och sanktionera ev. överträdelser. Det är särskilt viktigt i branscher som är utsatta för brottslighet och osund konkurrens. För att särskilja verksamhetskategorier och vilken prövningsnivå de tillhör skulle man kunna överväga att behålla den vedertagna indelningen i A-, B- och C-nivåer.

Registreringsplikt

SKR tillstyrker att det införs en möjlighet till registreringsplikt. SKR anser att registreringsplikt är positivt i de fall det inte behövs någon förprovning av verksamhetens lokalisering men det finns ett behov för tillsynsmyndigheten att känna till att verksamheten finns.

SKR anser dock att listan över vilka verksamheter som ska vara registreringspliktiga behöver ses över. Ett flertal av de uppräknade verksamheterna har relativt stor omgivningspåverkan och bör även fortsättningsvis vara anmälningspliktiga. Med utredningens förslag missar tillsynsmyndigheten också den tidiga dialogen med de aktuella verksamheterna, vilket är negativt då det finns risk att man väljer en olämplig lokalisering eller att nödvändiga försiktighetsmått inte vidtas. Konsekvensen blir då att tillsynsmyndigheten behöver förbjuda verksamheten på den aktuella platsen eller tills nödvändiga försiktighetsmått har vidtagits istället för att det beaktas redan från start.

Det är däremot positivt att fordonsverkstäder blir registreringspliktiga. Även för vissa lantbruk, som t.ex. hästgårdar, skulle det vara lämpligt med registreringsplikt. Idag har kommunen ett ansvar för att bedriva tillsyn av dessa verksamheter men har svårt att få kännedom om var de finns. Även i kontrollförfordningen (EU 2017/625) finns krav på att kontrollmyndigheten har ett register över aktuella anläggningar. Tillsyn av växtskyddsmedel vid lantbruk är exempel där sådana register krävs. Det vore lämpligt att överväga om även dessa anläggningar bör omfattas av registreringsplikt. För att förslagen ska vara möjliga att genomföra och utan större konsekvenser för kommunerna behövs tillsynsvägledning, fungerande digitalisering, effektivisering och överföring av information mellan myndigheter. SKR föreslår att det införs ett nationellt digitaliserat register för dessa anläggningar, kopplat till ett förväntat kommande system med nationellt anläggnings-ID. Det skulle bidra till en enhetlighet och tydlighet för verksamhetsutövare och samtidigt underlätta för kommunerna som då inte behöver ta fram ett eget system, även vid rapportering enligt krav i Miljötillsynsförordningen.

Vidare bör det införas en möjlighet för kommunerna att förelägga en verksamhetsutövare att anmäla en verksamhet samt se över möjligheterna att ta betalt även vid registrering av verksamheter. I vart fall om införandet innebär att det är varje kommun som ska stå för registret.

Omprövning och återkallande av tillstånd samt rättskraft och delegering

SKR anser inte att förslagen om omprövning och återkallande av tillstånd kommer bidra till någon större förbättring. Det är ett problem att man idag har en stark rättskraft och att tillståndsvillkor inte uppdateras i den utsträckning som de skulle behövas. Det hade varit en fördel rättskraften främst hörde samman med verksamhetens tillåtlighet och lokalisering medan villkoren i större utsträckning kunde uppdateras löpande.

SKR anser att det är bra att man försöker förtydliga vad som ska innefattas i tillståndets rättskraft. SKR ser både för- och nackdelar med det allmänna villkoret och att det omfattas av rättskraft. Det är bra att verksamhetsutövaren som utgångspunkt är bunden av vad man har åtagit sig inom ramen för tillståndsansökan t.ex. gällande försiktighetsmått och verksamhetens utformning. Samtidigt kan detta förändras över tid och det kan vara oklart vad som omfattas av rättskraft.

SKR ställer sig tveksamma till förslaget om att ta bort möjligheten att delegera villkor av mindre betydelse till tillsynsmyndigheten. Det kan fylla en viktig funktion då det inte alltid går att förutse vad som är ett rimligt villkor. Man kan dock överväga om det istället borde vara en möjlighet att besluta om ytterligare försiktighetsmått. Det är dock viktigt att berörd tillsynsmyndighet tillstyrker en sådan delegation i det enskilda fallet.

Det finns en oro för att stora miljöfarliga verksamheter kan etablera sig i kommunen men med en mindre gedigen tillståndsprövning och eventuellt otillräckliga villkor p.g.a. den snabba handläggningen där kommunen och myndigheter har svårt att hinna yttra sig. Ett alltför avgränsat tillstånd innebär även att fler frågor skjuts till tillsynen och inte kommer vara rättskraftigt avgjorde på ett transparent och förutsägbart sätt. Ändamålsenliga villkor är viktiga för att kunna bedriva god tillsyn.

Vattenverksamheter

SKR ser fördelar med att regleringen gällande vattenverksamheter ensas med regleringen gällande miljöfarlig verksamhet och att utformningen av prövningsplikten likriktas. SKR noterar att utredningen på s. 1121 anger att en mer grundlig genomlysning av behovet av att pröva tvångsrätt för vattenverksamhet inom ramen för tillståndsprövning skulle behöva mer tid än den utredningen haft till sitt förfogande. SKR instämmer i behovet av en sådan utredning och anser att det behöver tas om hand i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Solcellsanläggningar

SKR ställer sig positiva till förslaget som innebär en strukturerad och bredare prövning av olika motstående intressen än vad som ingår i prövningen av en anmälan om 12:6-samråd enligt miljöbalken. Ur kommunalt perspektiv är det viktigt att berörd kommun är involverad i processen och att hänsyn tas till översikts- och detaljplaner, vilket blir fallet med föreslagen granskningsplikt.

Avloppsanläggningar

SKR avstyrker förslaget att avloppsanläggningar från 200 till 2000 personekvivalenter ska bli granskningspliktiga istället för anmälningspliktiga. Dessa verksamheter är sådana som är nära kopplade till lokalkännedom och fysisk planering och bör därför även fortsättningsvis hanteras som en anmälan till ansvarig kommunal nämnd. Anläggningarna är dessutom så pass småskaliga att det inte motiverar en granskningsplikt. Även ur verksamhetsutövarperspektiv är anmälan till den kommunala nämnden att föredra eftersom det innebär en betydligt enklare process och kortare handläggningstid än vad som blir fallet med granskningsplikt. SKR anser vidare att man bör överväga att lägga uppgiften att hantera granskningspliktiga avloppsreningsverk mellan 1000 och 2000 pe på kommunernas miljönämnder istället för den nya myndigheten av samma skäl som ovan.

Övriga förslag

SKR har inga invändningar mot att miljöfarlig verksamhet ändras till miljöpåverkande verksamhet.

SKR är tveksamma till att bästa *möjliga* teknik ändras till bästa *tillgängliga* teknik i 2 kap. 3 § MB. Det är inte korrekt att ändringen inte innebär någon förändring i sak. Bästa tillgängliga teknik är den teknik som gäller för en hel bransch enligt industriutsläppsdirektivet. Bästa tillgängliga teknik innefattar inte de allra bästa anläggningarna i EU, utan utgör genomsnittlig prestanda i branschen inklusive vad som är ekonomiskt rimligt. En ändring till bästa tillgängliga teknik i miljöbalken innebär att man först på EU-nivå gör en ekonomisk avvägning och sedan gör en rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § MB i det enskilda fallet. Det är också viktigt att beakta att det endast är en mindre andel av verksamheterna i Sverige som omfattas av industriutsläppsdirektivet. Sammantaget innebär ändringen en sänkt miljöambition.

SKR avstyrker att endast tillståndspliktiga och inte granskningspliktiga verksamheter ska omfattas av kravet på miljörapport. Miljörapporten är en viktig del av egenkontrollen och underlättar tillsynen av verksamheten. Detta är till fördel både för tillsynsmyndigheten och verksamhetsutövaren eftersom det innebär en möjlighet till mer effektiv tillsyn med lägre kostnad som följd.

Konsekvenser för kommunerna

Utredningen beskriver kortfattat konsekvenser för kommunerna, men ger inte en tillräcklig bild av förslaget konsekvenser.

Konsekvenser för kommunal tillsyn inom miljöområdet

Utredningen har inte utrett konsekvenserna av sina förslag om vilken myndighet som kommer att ha tillsynsansvaret eller hur tillsynen ska utföras. Detta är en mycket viktig fråga som behöver utredas vidare för att säkerställa en effektiv tillsyn och för att förslaget som helhet ska få rimliga konsekvenser.

Kommunen har idag tillsyn över alla C-verksamheter samt ett stort antal B-verksamheter efter delegation från länsstyrelsen. Utredningens förslag innebär att en stor mängd C-verksamheter istället blir granskningspliktiga. Om det medför att dessa verksamheter liksom dagens B-verksamheter kommer att få statlig tillsyn, kommer det innebära en mycket stor och problematisk förändring ur kommunalt perspektiv. Miljötillsynen är grunden i det kommunala tillsynsuppdraget. Det är nödvändigt att den kommunala miljötillsynen har en viss omfattning, för att säkerställa lokal kompetens i kommunen gällande miljöfrågor och lokala förhållanden. Med miljötillsynen som bas klarar miljökontoren att ha bemanning som även kan hantera andra tillsynsområden som hälsoskydd, livsmedel, marknadskontroll, ibland även alkohol och tobak m.m. Ett alltför avgränsat och/eller spretigt tillsynsuppdrag blir svårt att bemanna och resurssätta över tid. Det är även viktigt för att kunna rekrytera kompetent personal. Det finns därmed en risk att kommunernas miljökompetens minskar, den behövs även för att säkerställa att det finns miljökompetens lokalt, bland annat för samhällsbyggnadsprocessen.

Lokal tillsyn bygger på närhet och förmågan att utöva tillsyn tvärgående. Detta skapar effektivitet och är ett av de argument staten brukar ange när kommuner tilldelas nya tillsynsuppdrag. Genom att utöva tillsyn över flera tillsynsområden ("kontroll när kommunen redan är där") så minskar även kostnader för näringsidkare, vilket verksamhetsutövare uppskattar, enligt undersökningar som gjorts. Kommunen har även ansvar för tillsyn inom delar av ramdirektivet för vatten och ansvar för brottsförebyggande arbete. För arbete med "Renare Avfall" (förebyggande tillsyn) bygger detta bland annat på iakttagelser från kommuner som bedriver miljötillsyn. Denna lokala förankring tappas om tillsynen flyttas till staten.

Påverkan på ekonomin

Miljökontoren eller motsvarande kommunal organisation påverkas i hög grad av omfördelningen av provningsnivåer. Förslagen i utredningen leder till att både finansiering och kompetensförsörjning försvåras i kommunerna, om

anmälningsplikten och eventuellt även tillsynen för dessa verksamheter flyttas till staten, för ca 10 000 objekt.

Miljökontorens handläggning av anmälningar är avgiftsfinansierad genom den avgift som bestäms i den kommunala taxan för tillsyn enligt miljöbalken. Detta är en regelbunden inkomst för miljökontoren som tillsammans med tillsynsavgifter finansierar en stor andel av verksamheten i enlighet med principen om förorenaren betalar. Om en stor andel ärenden istället ska hanteras som remisser hos miljökontoren innebär det att man på kommunal nivå fortfarande kommer att behöva lägga ner en hel del arbetstid på de aktuella ärendena men kommer med nuvarande regelsystem inte att kunna ta betalt för det arbete som läggs ned. Förslaget innebär att arbete istället behöver skattefinansieras.

Det är kostnadsdrivande för kommunen om kommunen behöver ordna extra nämndmöten, vilket inte heller kan avgiftsfinansieras. Med den föreslagna korta tidsfristen blir det blir en ökad kostnad att ha branschspecifika handläggare på kommunerna redo, beredda att svara på ärenden på kort tid. Det gör det svårt att planera övrigt arbete, och en utmaning för att nå effektivitet i verksamhet och organisation. Särskilt små kommuner har svårt att hinna med ärenden med kort tidsfrist, t.ex. under semestertider då det är kostnadsdrivande. Möjligtvis är det lättare att fördela om resurser i större kommuner.

Sammantaget finns det en risk att kommuner kommer att yttra sig som remissinstans i lägre utsträckning om tidsfristen är kort och man heller inte kan få ersättning för det arbete man gör. Man bör i samband med att man ser över fördelningen av tillsynsansvaret även se över möjligheten till finansiering för miljökontorens arbete med remissyttranden.

Även förslaget om att vissa branscher som idag är C-verksamheter fortsättningsvis ska vara registreringspliktiga istället för anmälningspliktiga får liknande konsekvenser. Kommuner kan i dagsläget inte finansiera registreringsplikt med hjälp av kommunala avgifter. Utredningen framför att registreringsplikten ska vara ett helt digitalt förfarande, vilket är positivt. Det finns dock kostnader förknippade även med att upprätta och förvalta register, utföra registervård, utbilda och uppsöka verksamhetsutövare samt handlägga verksamheter inom ramen för registreringsplikten. En ytterligare fråga är hur e-tjänsterna för registreringsplikten ska utformas, förvaltas och finansieras. Om det är varje kommun som ska stå för ett register så innebär det som utgångspunkt ett arbete som idag inte är avgiftsfinansierat. I och med att det blir ett nytt lagkrav ska finansieringsprincipen gälla. Om registreringsplikt införs bör det utredas en möjlighet till ett nationellt register där alla registreringspliktiga verksamheter finns med.

Påverkan på den lokala demokratin

En risk med en mer centraliserad prövningsmyndighet är att den lokala kännedomen minskar. När miljökontoren handlägger anmälningar gällande C-verksamheter finns en god kännedom om lokala förhållande såsom kopplingar till fysisk planering, andra verksamheter, känsliga naturområden, friluftsliv och även gällande kopplingar till organiserad brottslighet. Kommuner i Sverige har arbetat hårt och länge för att få till stånd tidig dialog och rådgivning till lokala verksamhetsutövare och företag.

Förslagen med färre C-verksamheter och tillståndsprövningar med remisser med korta remisstider medför en minskad förankring i den lokala demokratin. Färre ärenden kommer att kunna hanteras av den kommunala nämnden i enlighet vad som är utgångspunkten i kommunallagen, med anledning av detta. Istället kommer fler ärenden behöva tas på delegation, och beslutas av antingen nämndens ordförande eller av tjänstepersoner. Det är således viktigt att man justerar förslagen så att det finns erforderlig tid för samråd och remisser.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson

Ordförande